

УДК 348.47.091.33:811.111

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-73-13-18>

ТАМАРА ГЛАЗУНОВА

<https://orcid.org/0000-0003-0765-9417>

summertimet80@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ІРИНА ГРАЧОВА

<https://orcid.org/0000-0002-6963-3936>

ira.gracheva77@gmail.com

кандидат філологічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний

імені Михайла Коцюбинського

вул. Острозького, 32, м. Вінниця

СВІТЛАНА КУЗЬМІНА

<https://orcid.org/0000-0002-3794-3139>

svitlanakuzmina@gmail.com

старший викладач

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ЗАСТОСУВАННЯ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті продемонстровано динаміку застосування студентоцентрованого підходу при підготовці вчителів іноземних мов на факультеті іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Розглянуто об'єктивні чинники, які сприяли переходу до студентоцентризму. Здійснено кількісний та якісний аналізи відповідей викладачів факультету іноземних мов на запитання анкети стосовно забезпечення студентоцентрованого підходу при викладанні навчальних дисциплін за освітньою програмою «Середня освіта. Англійська, німецька мови і літератури».

Ключові слова: студентоцентрований підхід, інтерактивні прийоми навчальної діяльності, самооцінювання, взаємооцінювання, активні суб'єкти навчальної діяльності.

TAMARA GLAZUNOVA

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubinsky

State Pedagogical University,

Ostrozhsokho str. 32, Vinnitsia

IRINA HRACHOVA

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubinsky

State Pedagogical University,

Ostrozhsokho str. 32, Vinnitsia

SVITLANA KUZMINA

Assistant Professor

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi

State Pedagogical University,

Ostrozhsokho str. 32, Vinnitsia

APPLICATION OF STUDENT-CENTERED LEARNING IN TEACHER TRAINING AT THE DEPARTMENT OF FOREIGN LANGUAGES

The article demonstrates the dynamics of applying a student-centered approach to the training of foreign language teachers at the Faculty of Foreign Languages, starting in 2015, when Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University joined the joint project of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the British Council in Ukraine called "New Generation School Teacher." The objective factors contributing to the transition to student-centeredness (the participation of teachers of the Foreign Languages Department in the project and new strategies for developing higher education in Ukraine) are considered. Quantitative and qualitative analysis of the answers of the teachers of the Foreign Languages Department to the questions of the questionnaire regarding the use of a student-centered approach in the teaching of academic disciplines under the educational program "Secondary education. English, German languages and literature" was performed. We have concluded that the systematic use of interactive methods and approaches, the formation of students' ability to carry out self-evaluation and peer evaluation, and the development of responsibility for academic success turn the students into active participants in the educational process.

Key words: student-centered approach, interactive methods, self-evaluation, peer-evaluation, active participants of the educational process.

Прагнення України долучитися до дружньої сім'ї країн Євросоюзу робить необхідним запровадження змін у багатьох сферах, безперечно й освітній – від її середньої до вищої ланки. Сучасна успішна конкурентоспроможна молода людина характеризується гнучкістю та самостійністю мислення, умінням критично оцінювати інформацію, здатністю співпрацювати в команді, бажанням навчатись упродовж життя, небайдужим ставленням до проблеми збереження

середовища, творчим та нестандартним підходом до вирішення завдань, ефективним використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Цілком зрозуміло, що виховання покоління, для якого притаманні згадані якості, можливе тільки за умови переходу до студенто-центрованого навчання, що кардинально змінює характер навчального процесу та ролі студента й викладача. З пасивних реципієнтів інформації студенти перетворюються на активних учасників, суб'єктів навчального процесу. А викладачі, власне, з «ретранслятора» інформації – на радника, фасилітатора, друга. Як наслідок, студентоцентроване навчання сприяють стимулюванню мотивації студентів, їх самоаналізу та залученню до освітнього процесу [9]. Відповідно, дотримання підходів до студентоцентрованого навчання при організації освітнього процесу є також запорукою досягнення однієї із стратегічних цілей розвитку вищої освіти в Україні, передбачених Міністерством освіти і науки України на 2022-2032 роки, яка полягає в збільшенні привабливості закладів вищої освіти для навчання та академічної кар'єри [8].

Проблемі студентоцентрованого навчання присвячено низку досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців – зокрема, R. Brent, M.J. Prince та R.M. Felder розглядали загальні принципи студентоцентрованого навчання, стратегії організації інтеракції студентів у групах та з викладачем, кооперативне навчання, активну роль студентів, зміщення акценту з навчання на учіння, індуктивне навчання [13, 14, 15, 16, 17]. Л. Довгань вивчала організацію методики «перевернутого навчання» [4]. Значну увагу приділяли застосуванню студентоцентрованого навчання упродовж професійної підготовки фахівців різних спеціальностей: ІТ спеціалістів (Лазоренко Л., Красненко О.); працівників сільського господарства (Гула Л.); лікарів (Попова Л.Д., Наконечна О.А., Рогова А.В., Старіков В.І., Гаврилов А.Ю., Сенніков І.А., Старкова І.В., Степаненко О.Ю., Кольцова Л.В., Тимчук Н.Ф., Садовниченко Ю.О., М'ясоєдов В.В.), юристів (Бондаренко В.А.), учителів (Бойко М.М.); керівників загальноосвітніх навчальних закладів (Лебідь О.). Водночас, попри досить глибоку обізнаність дослідників з теоретичними положеннями та основами студентоцентрованого навчання, на практиці помітно деяку «імітацію студентоцентризму» [11], що свідчить про необхідність критичної оцінки викладачами процесу навчання, прийомів, методів та засобів, які вони використовують у професійній діяльності.

Мета статті – рефлексивний аналіз методів, прийомів та засобів, які використовують викладачі кафедри англійської філології Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського у підготовці майбутніх вчителів іноземних мов.

Окремі елементи студентоцентрованого підходу завжди були притаманні факультету іноземних мов, однак, послідовний перехід до студентоцентризму розпочався у 2015 році, коли Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського з-поміж перших долучився до спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні «Шкільний вчитель нового покоління». У рамках цього проекту було утворено проектну групу, яка складалась з викладачів різних вищих навчальних закладів України. Проведення передпроектного дослідження стану викладання методики в Україні засвідчило, що з-поміж інших недоліків, недостатню увагу до застосування студентоцентрованого підходу при викладанні іноземних мов [7].

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 серпня 2015 року №871 у 2016-2019 роках в 13-ти університетах України відбувалась апробація нового програмного курсу методики навчання іноземних мов, розробленого проектною групою. Однією з розробників нової програми була О.О.Змієвська, старший викладач кафедри англійської філології ВДПУ, член проектної групи. За згаданий період 15 викладачів кафедри англійської філології ВДПУ пройшли стажування під час роботи літніх та зимових шкіл Британської ради, під час яких вони вивчали особливості нової програми, розробляли практичні додатки, проводили та аналізували заняття.

Визначною рисою згаданої програми є різноманітність підходів до навчання. Вона передбачає, що новий матеріал не презентується у формі традиційної лекції, оскільки остання не є ефективним прийомом під час викладання будь-якої навчальної дисципліни [7]. Натомість програма рекомендує використання інтерактивних підходів, методів та прийомів навчання: комунікативні завдання, проблемно-пошукові завдання, дебати, ситуаційні дослідження, рольові ігри, симуляції, групові проекти, тощо [7]. Усі ці підходи покликані сприяти підвищенню рівня інтерактивності, перетворенню студента на суб'єкта освітнього процесу та поступовому переходу до студентоцентрованого навчання.

Під студентоцентрованим підходом ми розуміємо нову парадигму вищої освіти, в основу якої покладено ідею максимального забезпечення створення для студентів умов отримати перше місце на ринку праці. При цьому 78% опитаних європейських працедавців віддають перевагу кандидатам з високим рівнем «придатності до працевлаштування», яка охоплює наступні компетентності: здатність співпрацювати в групі, навички комунікації та грамотність, рівень самоорганізації, знання інформаційних технологій, уміння виконувати конкретні завдання тощо [9, с.17]. Важливим також є позитивне ставлення до роботи (72% респондентів). Для порівняння: рівень успішності в виші допомагає отримати належне місце на ринку праці всього 28% кандидатів [9, с.17]. Як бачимо, перевага надається наявності soft skills – навичок ХХІ століття. Це вимагає від викладачів гнучких

підходів до осучаснення засобів, форм та методів викладання навчальних дисциплін, адже «частішають випадки, коли життєвий цикл спеціальності стає меншим від часу, необхідного для її засвоєння в університеті» [9, с.17].

Студентоцентроване навчання передбачає: а) *активне навчання*, за якого студенти обговорюють проблеми, відповідають на запитання, ставлять власні запитання, дискутують або проводять мозковий штурм під час заняття; б) *кооперативне навчання*, коли студенти працюють у командах над проблемами та проектами в умовах, що забезпечують як позитивну взаємозалежність, так і індивідуальну відповідальність; та в) *індуктивне викладання та навчання*, під час яких студентам новий матеріал не подається у готовому вигляді, а спочатку пропонується як проблема, яку вони намагаються самостійно вивчити та вирішити під час кейс-орієнтованого навчання, проблемного навчання, проектного навчання.

Відповідно, для оцінювання успішності впровадження студентоцентрованого навчання на факультеті іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського було використано анкетування за наступними параметрами: навчання студентів за сучасними інтерактивними методиками (зміна ролей викладача та студента на партнерські, використання інтенсивних та інтерактивних технологій навчання, побудова комунікації з викладачем та одногрупниками засобами електронних технологій тощо); забезпечення активної участі студентства у формуванні змісту навчання та форми оцінювання (можливість самостійно обирати засоби навчання, теми письмових робіт, кваліфікаційних досліджень тощо); формування у студентів уміння здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання.

У січні 2023 року 8 викладачів факультету іноземних мов ВДПУ відповіли на запитання анкети стосовно застосування ними студентоцентрованого підходу при викладанні навчальних дисциплін для студентів магістратури за освітньою програмою «Середня освіта. Англійська, німецька мови і літератури». У відповіді на запитання, які *інтерактивні прийоми* викладачі використовують у навчальній практиці, усі респонденти відзначили групові дискусії, а також взаємонавчання в парах, малих групах (прийоми: "Think-Pair-Share" – коли студенти обмірковують відповідь на запитання викладача, а потім обговорюють питання між собою. Потім один з пари / групи інформує клас про прийняте рішення). 100% опитаних висловились на користь «Броунівського руху» (Mingling, Find someone who...). Групові кейси застосовують 75% викладачів. При цьому прийом «спільна пропозиція», що є прикладом кейсової методики, коли студенти обирають проблему кампусу, яка потребує змін, і пропонують, як її виправити, чи яку запровадити політику, щоб змінити ситуацію на краще, використовують 37.5% опитаних. На користь обговорення проблем у форумах / чатах висловились 87.5% респондентів; групової презентації теми – 87.5%, складання усно / письмово колективної розповіді – 75%; дебатів – 75%, змагання постерів – 100%, участі в командних іграх – 75%. З метою планування усного висловлювання / есе 62.5 % викладачів застосовують карту пам'яті (Concept Mapping / Mind mapping), 75% – «мозковий штурм».

З метою *збільшення відповідальності студента* за власні успіхи та результати учіння, всі викладачі, які викладають теоретичні дисципліни (25% від загальної кількості респондентів) використовують прийом «аналітична діяльність перед лекцією» (який також називається «винахідницька діяльність»), коли студенти роблять прогнози стосовно змісту лекції або намагаються відповісти на запитання перед тим, як дізнаються відповіді на занятті.

62.5% викладачів використовують «перевернутий клас» (Студенти несуть відповідальність за матеріал лекції – частина з них читає текст лекції вдома, а потім викладає в класі).

62.5% викладачів аналізують зі студентами оптимальні прийоми конспектування.

На практичних заняттях усі викладачі (100%) активно застосовують взаємонавчання (peer teaching), коли студенти презентують новий матеріал, готують вправи для його автоматизації, а також проводять мікроуроки. 37.5% викладачів організують «колективну роботу зі складним матеріалом» – при цьому студенти самостійно визначають частину матеріалу, що викликає у них труднощі, та працюють над нею разом.

У відповіді на відкрите запитання стосовно інших групових видів діяльності, які вони використовують у навчальній практиці, респонденти назвали драматизацію, рольові ігри, проекти, а також низку платформ та сайтів, що пропонують інтерактивні завдання.

Для розвитку уміння *самооцінки* 25% викладачів використовують ведення навчального щоденника, у якому студенти занотовують те, що було вивчено на кожному занятті, питання, що були найбільш проблемними й незрозумілими для них.

62.5% респондентів вдаються до навчання самоконтролю рейтингового характеру, який здійснюється за допомогою таблиць, графіків або шкал з дескрипторами для оцінювання тих чи інших комунікативних вмінь студентів.

75.5% опитаних – всі, хто викладає практичні дисципліни, навчають студентів самокорекції – виправленню власних помилок у письмових роботах, аудіо / відеозаписах усних висловлювань / читання тексту вголос.

75% респондентів використовують анкетування, націлене на усвідомлення студентами специфічних проблем, пов'язаних з вивченням дисципліни.

75% викладачів розробляють тести, що допомагають студентам оцінити власний рівень мовленнєвих навичок та умінь (тренувальні тестові завдання супроводжуються ключами і іноді коментарями, що вказують, який розділ треба переглянути).

До цікавого прийому – «exit tickets» – вдаються 62.5% опитаних викладачів (Перед закінченням заняття студенти обирають exit ticket – картку з запитанням стосовно матеріалу, який вони опрацювали на занятті й відповідають на запитання, наприклад: *Що ви нового вивчили сьогодні?* ... чи на інші більш конкретні запитання).

Контрольні листи для самооцінки, призначені для докладного визначення рівня володіння мовою, використовують 25 % викладачів.

Значна увага приділяється формуванню уміння взаємооцінювання. З цією метою 87.5% викладачів застосовують групові тести. При цьому тест виконується двічі одними й тими ж студентами. Спочатку вони відповідають на запитання індивідуально (як у звичайному тесті) і подають бланки відповідей. Потім студентам дозволяють працювати в групах і повторно скласти той самий тест. Два бали (індивідуальний і груповий) усереднюються. Під час групового оцінювання, яке практикують 75% респондентів, студенти анонімно виставляють один одному оцінки та обирають ті сфери, за які вони повинні оцінюватися.

Для взаємооцінювання письмових робіт 62.5% викладачів використовують написання рецензії (студенти рецензують письмові роботи одногрупників за рубрикою або критеріями, наданими викладачем). Узаємне виправлення помилок в письмових роботах та усних висловлюваннях застосовують 75% респондентів. Тестові завдання, розроблені студентами – постійна практика у 75% викладачів. Використовуються також електронні інструменти рефлексії та зворотнього зв'язку (ziplet, Answergarden, oncoo.de, evaluationszielscheibe).

Зміна статусу студента, збільшення його ролі як *активного суб'єкта навчального процесу* передбачає збільшення свободи вибору, яка надається йому в багатьох формах. Так, на заняттях з практики мови студенти можуть обирати питання для обговорення по темі або по книжці для домашнього читання; їм пропонують довільну організацію карт пам'яті на початку вивчення нової лексичної теми або на етапі актуалізації раніше вивчених лексичних одиниць, вибір книжки для читання, вибір із запропонованих декількох альтернатив книги для аудіювання, вибір режиму взаємодії – парної чи групової.

На заняттях з методики студенти вільні у виборі навчального матеріалу, онлайн ресурсів та контенту для підготовки презентацій, індивідуальних та групових завдань – наприклад, розробки тесту; презентації методів та прийомів навчання; проблем для обговорення в групі (вибір обґрунтовується у процесі виконання вправи зі створення списку ТОП-5 тем); учасників дискусії, з якими вони хотіли б працювати у групі, ролі в групі (лідера, того, хто занотує основні положення дискусії, презентатора), питання для індивідуального виступу / презентації, форми презентації. Студентам надають можливість самостійно обирати теми заняття для планування, розробки вправ, підручник для опрацювання. Теми для есе з курсу «Академічне письмо» пропонують для вибору в силабусі.

У рамках домашнього читання студенти обирають книги для інтенсивного та екстенсивного (pleasure reading) читання, проблеми для обговорення. У проєктній діяльності студенти мають право вибору проблемної ситуації, теми, матеріалу й ресурсів для підготовки доповідей, форми відповіді (індивідуальна презентація, групова, в парах), форми контролю.

Систематичне використання електронних ресурсів також сприяє студентоцентрованому характеру навчального процесу, оскільки сучасні студенти не уявляють себе без інтернету та сучасних гаджетів. Викладачі факультету іноземних мов використовують навчальні платформи (TeachingEnglish|British Council, Teach-This, US&UK Lit site, peer-grade site, learningapps, genially), інтерактивні вікторини та квести (Babmboozle, Jeopardy, Eslgames, learnhip, Wordwall, Kahoot, Google forms, Interacty, Metaverse. Quizbean. Quizbox), конструктори тестів (Wordwall, Kahoot, Google forms, Interacty, Metaverse, Quizbean, Quizbox, testpad, Quizualize, Easytestmaker), інструменти активної взаємодії (Mentimeter, Polleverywhere, Classtools. StudyStack, liveworksheets, padlet), інструменти кооперативного навчання (flinga, jamboard, linoit, edupad, scrumbl, slido, whiteboard), програми для створення презентацій (Power Point, Prezi, Canva).

У період дистанційного навчання незмінними платформами стали Google Classroom, Moodle, Google Meet, Discord, Zoom. Вибір платформ здійснюється за допомогою Picker Wheel, Random.org.

Наведений вище аналіз відповідей на питання анкети свідчить про систематичне запровадження викладачами факультету іноземних мов студентоцентрованого навчання у процесі підготовки вчителів за освітньою програмою «Середня освіта. Англійська, німецька мови і літератури». Послідовне застосування інтерактивних прийомів навчальної діяльності, формування у студентів уміння здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання сприяє розвитку в них

відповідальності за академічні успіхи, побудові власної траєкторії навчання, і як наслідок, перетворенню їх на активних суб'єктів навчальної діяльності.

Література

1. Бондаренко В. А. Психолого-педагогічні основи самоконтролю і його формування в процесі навчання іноземної мови *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія психологічна. 2018. Вип. 2. С. 190–197. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2558> (дата звернення: 04.02.2023).
2. Бойко М. М. Студентоцентроване навчання в процесі управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. Kharkiv, 2019. №4 (31). P.41–45. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/13339> (дата звернення: 04.02.2023).
3. Гула Л. Студентоцентризований підхід до організації самостійної роботи студентів у ЗВО. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27. Том 2. С.157–161.
4. Довгань Л. Перевернуте навчання як студентоцентризований підхід до викладання іноземних мов. Молодь і ринок. 2021. №5/191. URL:<http://mir.dspu.edu.ua/article/view/239324> (дата звернення: 04.02.2023).
5. Лазоренко Л., Красненко О. Організація студентоцентрованого навчання зі студентами факультету інформаційних технологій. *ВІСНИК Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. 2021. Вип. 2(30). С. 42–45.
6. Лебідь О. Студентоцентризований підхід до формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури. *Витоки педагогічної майстерності*. Серія : Педагогічні науки. 2017. Вип. 20. С. 144–148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2017_20_32 (дата звернення: 04.02.2023).
7. Типова програма «Методика навчання англійської мови». Освітній ступінь бакалавра / Колектив розробників: О. Бевз, А. Гембарук, О. Гончарова, О. Заболотна та ін. / за ред. Ол.Шаленко. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 126 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/14378> (дата звернення: 04.02.2023).
8. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: Розпорядження МОН України від 23 лютого 2022 року №286-р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki> (дата звернення: 04.02.2023).
9. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 168 с.
10. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К.: ТОВ “ІС”, 2015. 32 с. https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf (дата звернення: 04.02.2023).
11. Стратегічна піраміда розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehichna.piramida-23.02.22.pdf> (дата звернення: 04.02.2023).
12. Студентоцентризований навчальний процес як запорука забезпечення якості вищої медичної освіти: матеріали ЛІІІ навч.-метод. конф. ХНМУ (Харків, 29 січня 2020 р.) // Міністерство охорони здоров'я України, Харк. нац. мед. ун-т. Харків: ХНМУ, 2020. Вип.10. 236с. URL: <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/25687> (дата звернення: 04.02.2023).
13. Brent R., Prince M.J., and Felder R.M. Promoting and Managing Student-Student Interactions in Online STEM Classes: Approaches and Recommendations. *International Journal of Engineering Education*. 2021. Vol. 37(3). P.797–813.
14. Felder R.M. and Brent R. Navigating the Bumpy Road to Student-Centered Instruction. *College Teaching*. 2010. Vol.44, Issue 2. P. 43–47. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/87567555.1996.9933425> (Accessed 4 Feb. 2023).
15. Felder R.M. Hang in There: Dealing with Student Resistance to Learner-Centered Teaching. *Chem. Engr. Education*. Spring 2011.Vol. 45(2). P.131–132.
16. Prince M.J. and Felder R.M. The Many Faces of Inductive Teaching and Learning. *Journal of College Science Teaching*. 2007. Vol. 36(5). P. 14–20.
17. Prince M. Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*. 2004. Vol. 93(3). P.223–231.

References

1. Bondarenko V. A. Psykholoho-pedahohichni osnovy samokontroliu i yoho formuvannia v protsesi navchannia inozemnoi movy [Psychological and pedagogical foundations of self-control and its formation in the process of learning a foreign language]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Seriiia psykholohichna. 2018. Vyp. 2. S. 190–197.
2. Boiko M. M. Studentotsenrovane navchannia v protsesi upravlinnia yakistiu profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [Student-centered learning in the process of quality management of professional training of the future teacher]. *Journal «Science Rise: Pedagogical Education»*. Kharkiv, 2019. №4 (31). P.41–45.
3. Hula L. Studentotsentrovanyi pidkhid do orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv u ZVO [A student-centered approach to the organization of independent work of students in higher education institutions]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2020. Vyp. 27. Tom 2. S.157–161.

4. Dovhan L. Perevernute navchannia yak studentotsentrovanyi pidkhid do vykladannia inozemnykh mov [Flipped learning as a student-centered approach to teaching foreign languages]. Molod i rynok. 2021. №5/191. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/239324> (Accessed 4 Feb. 2023).
5. Lazorenko L., Krasnenko O. Orhanizatsiia studentotsentrovanooho navchannia zi studentamy fakultetu informatsiinykh tekhnolohii [Organization of student-centered teaching with students of the department of Information Technologies]. VISNYK Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Literaturoznavstvo. Movoznavstvo. Folklorystyka. 2021. Vyp. 2(30). S. 42–45.
6. Lebid O. Studentotsentrovanyi pidkhid do formuvannia hotovnosti maibutnoho kerivnyka zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu v umovakh mahistratury [A student-centered approach to the formation of the readiness of the future head of a comprehensive educational institution studying for the Master's degree]. Vytoky pedahohichnoi maisternosti. Serii : Pedahohichni nauky. 2017. Vyp. 20. S. 144–148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2017_20_32 (Accessed 4 Feb. 2023).
7. Typova prohrama «Metodyka navchannia anhliiskoi movy». Osvitnii stupin bakalavra [Typical program "Methodology of teaching English". Bachelor's degree]. / Kolektyv rozrobnnykiv: O. Bezv, A. Hembaruk, O. Honcharova, O. Zabolotna ta in. / za red. OI.Shalenko. Ivano-Frankivsk: NAIR, 2020. 126 c. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/14378> (Accessed 4 Feb. 2023).
8. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky [On the approval of the strategy for the development of higher education in Ukraine for the period of 2022-2032]: Rozporiadzhennia MON Ukrainy vid 23 liutoho 2022 roku №286-r. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki> (Accessed 4 Feb. 2023).
9. Rashkevych Yu. M. Bolonskyi protses ta nova paradyhma vyshchoi osvity: monohrafiia [The Bologna process and the new paradigm of higher education: a monograph]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 2014. 168 s.
10. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG) [Standards and recommendations for quality assurance in the European Higher Education area]. K.: TOV "TsS", 2015. 32 c. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf (Accessed 4 Feb. 2023).
11. Stratehichna piramida rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2023 roky [Strategic pyramid of higher education development in Ukraine for 2022-2023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehichna.piramida-23.02.22.pdf>
12. Studentotsentrovanyi navchalnyi protses yak zaporuka zabezpechennia yakosti vyshchoi medychnoi osvity: materialy LIII navch.-metod. konf. KhNMU [Student-centered educational process as a guarantee of ensuring the quality of higher medical education: materials of LIII educational method. conf.]. (Kharkiv, 29 sichnia 2020 r.) // Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy, Khark. nats. med. un-t. Kharkiv : KhNMU, 2020. Vyp. 10. 236 s. URL: <https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/25687>.
13. Brent R., Prince M.J., and Felder R.M. Promoting and Managing Student-Student Interactions in Online STEM Classes: Approaches and Recommendations. International Journal of Engineering Education. 2021. Vol. 37(3). P.797–813.
14. Felder R.M. and Brent R. Navigating the Bumpy Road to Student-Centered Instruction. College Teaching. 2010. Vol.44, Issue 2. P. 43–47. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/87567555.1996.9933425> (Accessed 4 Feb. 2023).
15. Felder R.M. Hang in There: Dealing with Student Resistance to Learner-Centered Teaching. Chem. Engr. Education. Spring 2011.Vol. 45(2). P.131–132.
16. Prince M.J. and Felder R.M. The Many Faces of Inductive Teaching and Learning. Journal of College Science Teaching. 2007. Vol. 36(5). P. 14–20.
17. Prince M. Does Active Learning Work? A Review of the Research. Journal of Engineering Education. 2004. Vol. 93(3). P.223–231.

УДК 37.014.5

<https://10.31652/2415-7872-2023-73-18-26>

АННА ПАРАНЮК

t.anna.paranyuk@gmail.com

аспірантка кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського,
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ДИДАКТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЗБАГАЧЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ СТАРШОКЛАСНИКІВ СОЦІАЛЬНИМ ДОСВІДОМ

У статті розглядаються три дидактичні стратегії збагачення змісту освіти соціальним досвідом, пов'язані з взаємодією із змістовим наповненням навчальних предметів, що безпосередньо веде до становлення індивідуалізованого соціального досвіду, його самореалізації, формування компонентів соціальної компетентності. Акцентовано увагу на специфіці контекстного навчання, що полягає в набутті нових знань завдяки врахуванню особистого освітнього досвіду, формуванню соціального досвіду